

trenja. Niso neznani primeri, ko so se takšna trenja prav močno stopnjevala ter končno izvala zelo neprijetne posledice z raznimi neprilicami premestitvami.

Kako temu odpraviti? Edina rešitev je v gospodarski osamosvojitvi vaškega učiteljskega, v snovanju lastnih vaških učiteljskih menz. Seveda pride to v poštev le tam, kjer je na razpolago kuhinja ter po možnosti šolski vrt. — Vse samsko učiteljsko si skupno najame kuharico ter samo na podlagi demokratičnih principov določi jedilni list za teden dni naprej. Ob koncu meseca pa vsakdo odplača svoj del.

Takšne učiteljske menze so po svojem namenu slične nabavljalnemu zadržanju, ker onemogočajo gospodarsko izkoriščanje učiteljskega ter preprečujejo njegovo moralno od-

višnost od krajevnih mogotcev. Učiteljsko pa razen tega dobi možnost, da si prehrano z vsemi podrobnostmi uredi po lastnem okusu ter da si poleg tega še s stalnim dnevnim kontaktom najde prijetno tovariško razvedrilo in zabavo.

Ni to kak nerealen, fantastičen predlog, kajti v marsikateri vasi že obstojajo takšne menze, in kot je izkušnja pokazala, so se povsod zelo dobro obnesle. Prehrana učiteljske se je tako izboljšala in kar je posebno važno — pocenila. Na ta način so se povečali samostojnost, neodvisnost in zunanji ugled učiteljskega. Vse to pa je poleg resničnega tovarištva in družabnosti nujno potrebno pri vsakem pozitivnem delu, posebno pa pri vzgojnem.

Peš.

Dva jubileja

V božičnih praznikih sta obhajala v Mariboru dva naša odlična tovariša svoji šestdesetletnici, sta to tov. Ivan Tomažič, upokojeni šolski nadzornik, in tov. Ivan Lukman, upokojeni šolski upravitelj. Kakor sta njih rojstna dneva blizu skupaj, prvi je bil rojen 24. drugi pa 25. dec. 1876, tako je tudi njiju delovanje zelo slično.

Tov. Ivan Tomažič je služboval dolgo dobo let v Stari cesti pri Ljutomeru in v Mariboru na III. deški osnovni šoli, od leta 1925. je bil pa nadzornik za srez Maribor-levi breg. Ne le kot izborni učitelj, temveč tudi kot nadzornik se je odlikoval, bil je pa tudi iskren tovariš in svetovalec. Ni čudno, da je zavzemal radi tega tudi odlična mesta v učiteljskih društvih. Bil je dolgoletni predsednik Ljutomerskega in Mariborskega učiteljskega društva, a pred vojno je bil tudi tajnik Zveze štajerskih učiteljskih društev. Znan pa je tudi kot agilen naroden bорец. Bil je med ustanovitelji Ljutomerskega sokolskega društva, v katerem je mnogo let aktivno deloval. Po prihodu v Maribor je tukaj

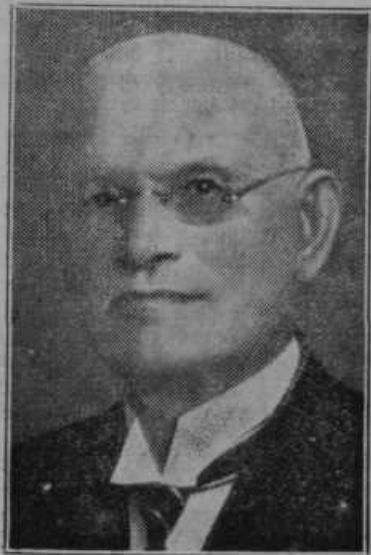
krepro pomagal v raznih društvih, posebno v C. M. D.

Tovariš Ivan Lukman pa je deloval dolgo dobo let v Šoštanju. Kot izborni gospodar se je udeleževal v najrazličnejših kmetijsko gospodarskih društvih. Poleg tega pa je bil več let načelnik v sokolskem društvu. Tudi na čitalnišnem odru je nastopal kot igralec in režiser. Po prihodu v Maribor je bil kmalu imenovan za upravitelja III. deške šole, kjer je deloval do upokojitve. Tudi tukaj društveno ne miruje. Bil je predsednik učiteljskega društva za Maribor-mesto, a tudi v drugih društvih se je aktivno udeleževal. Kljub svojim 6 križem še pridno igra odbojko in telovadi pri Sokolu. Kot gospodar vzorno vodi in pomaga na koloniji kraljice Marije na Pohorju.

Preobsežno bi bilo, ako bi hoteli opisati vsa dela obeh naših tovarišev. Še skromne vrstice naj bodo posvečene njihovima jubilejema z željo, da bi ostala še mnogo let čvrsta in zdrava.

-il.

† Franu Gabršku,



umrlemu višjemu šolskemu nadzorniku v pokoj, je izrekel na ljubljanskem pokopališču pri Sv. Križu dne 18. januarja tov. Andrej Rape, banski šolski nadzornik v p., sledeče lepe besede v slovo:

Zalni zbor!

K počitku polagamo enega naših najboljših, najvztrajnejše delavnih mož, ki so krasili življenje s svojimi deli sploh, posebno pa še duhovno življenje naše mladine v polpretekli dobi.

Dolga je bila pot pokojnika in utrudila ga je težka učiteljska hoja. Legel je v grob, da se odpočije, okoli nas pa vejejo kakor dihi spomini nanj.

Zmago Švajger:

Človeka nikar...!

(Iz zbirke: »Nenapisana kronika.«)

Tako je bilo in nič drugače. Vsi tisti, učitelji, ki bodo z besedo hoteli olepšati svoje življenje, bodo lagali, vsi tisti pa, ki bodo hoteli povečati svoje trpljenje, se bodo vedno prezgodaj rodili.

Učitelj Nerač je nekje v življenju, nekje na tisti strmi poti, kjer te gonijo in porivajo, kjer te hvalijo in opljuvajo, kjer ti plezajo na hrbet in s hrbta, srečal človeka.

Zdelo se mu je kot v prividu. Pa le za hip. Iz privida je rastla resnica. Spomin se je zaril v najbližjo preteklost, na ulico, na prve korake v samostojno življenje. Toliko, da ni bleknil:

»Nisi le ti? Za „cerberusa“ so te imenovali«

Človek se je zasmejal. Smeh je zakril »cerberusovo« obličje, zakril pa ni njegove duše, katere vražji sij je žarel v najbolj skritem kotičku levega očesa. Čez desno oko je rad povešal žmurko — baje tako, ker je eden njegovih slavnih prednikov imel tudi to navado.

To srečanje je bilo kratko. Na učitelja Nerača pa je napravilo globok vtis. Bil je pač mlad, tudi žmurke ni imel navade povešati, revež pač ni imel slavnih prednikov, in tako je siromak gledal kar z dvema očmi v ta božji svet. In to je bilo zanj usodno. Preveč je videl, toda to bi mu še bilo odpuščeno, toda siromak, imel je še to grdo napako, da je tudi preveč govoril. Za govorjenje brez slavnih prednikov pa ni pravega odpuščanja.

Tako se je učitelj Nerač že v zorni mladosti dokopal do globokega spoznanja: malo videti, še manj pa govoriti. Namesto v življenje, je obrnil pogled vase. Gledati je moral; rodil se je pač revež z dvema očmi.

In tako se mu je odprl nov, dotlej neznan svet. Videl je, da človek, v svojem idealizmu je sem pristeval vse vzgojitelje, živi prav za prav iz dveh življenj. Prvo te vodi do zunanje sveta in do zaračunavanja vseh vrst, ob vsaki priliki in času. Drugo, naši učeni duhoslovci bi mu rekli: notranje ali dušno življenje, pa je le njegova last, z edino napako, da človeka povsod spremlja in draži, če nima žmurke.

Hote ali nehoti, nočemo ga soditi, toda učitelj Nerač je postal radi takšnega gledanja na svet; dvoživka. Človeka bi streslo, že misel na dvoživko je grozna, biti dvoživka pa je vsekakor čudo, vsaj na tem svetu. Doslej so o dvoživkah govorile le pravljice, ki so imele nekoč resnično ozadje.

Vest za zunanji svet mu je postala mirna. Pripetilo se je celo, da so ga jeli hvaliti. Eden izmed velikih gospodov je ob neki priliki celo znil: »Učitelj Nerač, prerodili ste se, kdo bi si kaj takega o vas mislil? Le tako naprej!« Učitelj Nerač se je zahvalil kot se spodobi, pri tem pa, o joj, nadloge! Nekje notri, kjer ni izgovorov, ga je zbudilo, spomnil se je, da nima pravih žmurk in — pobegnil. Velikemu gospodu je kar ušlo: »Zopet se je prerodil. Vrag naj ga vzame! Prezgodaj sem ga pohvalil!«

Nič na svetu ni moglo priti učitelju Neraču tako do živega kot ta pohvala. Prvič v življenju je spoznal, da prav za prav ni tako težko priti do sreče. (Siromak je pozabil, da

zvenel zbor pevcev. In veselo mi je bilo ta krat ob srcu.

Glejte, kakor svetlo sonce in čarobni glasovi v cerkvi, tak je bil vsak dan življenja v domu tega moža, njegova srčna vez in ljubezen do otrok, njegova ljubezen do rojstnega kraja Holmca, ki ga je v pogovoru tako rad omenjal, do njegovih planink, do domovine, ki jo je tako ljubil, češ: sveta je domovina, blagoslovljena z delom in ljubeznijo, posvečena s trpljenjem in krvjo.

V jasnem večeru sem šel nekoč na hrib.

Učiteljski pokret Božični sestanek „Učiteljskega pokreta“

Dne 5. januarja t. l. se je zbralo v Reherjevi sobi Nabavljalne zadruge drž. nam. v Mariboru 60 članov »Učiteljskega pokreta«, da definitivno sprejmejo podrobnejši načrt za svoje bodoče delo. Predsednik mariborske delovne zajednice tov. Majhen je pozdravil vse navzoče.

V svojem kratkem nagovoru je poudaril, da Učiteljski pokret pri svojem delu

noče poudarjati nikakih svetovnonazorskih vprašanj.

Pokretašem je samo za stvarni študij. Mladi po mišljenju hočemo z delom opravičiti svoj obstoj, vendar je treba tu še ponovno poudariti, da v svoj krog ne vabimo samo onih, ki so mladi po letih, temveč vse, ki so mladi po mišljenju.

Nato je prevzel vodstvo sestanka preds. učit. dr. za Maribor. Po kratkih uvodnih besedah je podal besedo tov. Schwazu, ki je referiral o

potrebi in programu učiteljskega pokreta. Iz njegovega referata je tov. predsednik resumiral sledeče glavne misli:

1. Nujno nam je potrebna osamosvojitve od političnih strank in tesnejša naslonitev na stanovsko organizacijo.

2. Potreben je podrobnejši študij kraja, v katerem deluje učitelj, kajti le po temeljitem poznavanju gospodarskih prilik tistega kraja bo učitelj pravilno usmeril svoje šolsko in izvenšolsko delo.

3. Potrebni so ožji stiki med šolo in domom.

V debati se je ugotovilo, da so »Učiteljskemu pokretu« slične akcije zamrle prvenstveno zato, ker

1. so bili mnogi kolegi pod vplivom ideologij, ki so jih pri takem delu ovirale,

2. ker je učiteljske slabo pripravljalo bodoče učitelje za tako delo,

3. ker so vse akcije prišle od zgoraj in niso zrastle iz stvarnih potreb podeželja.

Nato se je debata razvila v pravcu organizacije dela pri študiju vasi. Poudarja se še enkrat, da je vsaka akcija pri delu v šoli in izven nje iluzorna, dokler ne poznamo naše vasi. Toda študij vasi ni edini namen »učiteljskega pokreta«. Dvigniti hoče tudi kulturni standard slovenskega učitelja.

Sele pri temeljitem poznavanju učiteljevega delovnega okoliša bo zrastle pred učiteljem pravi duševni lik slovenskega otroka. Organizacijo tega dela si je predstavljati sledeče:

a) V posameznih geografskih ali političnih edinicah se bodo našli ljudje, ki imajo voljo in sposobnost za delo v smislu programa »Učiteljskega pokreta«. To so krožki. (Lahko pa dela tudi kak posameznik.)

b) V večjih kulturnih centrih (Mariboru, Ljubljani itd.) se osnujejo delovne edince, ki usmerjajo vse delo na svojem področju in zbirajo izsledke krozkov.

V upravnem oziru naj obstojajo:

a) sreski odbori »Učiteljskega pokreta« pri sreskih društvih JUJ (ki pa niso povsod nujni),

Ves se je svetil v božji luči in to krasno žarenje je končno mirno ugasnilo.

Glejte, tako tiha, mirna in lepa je bila smrt višjega šol. nadzornika Frana Gabrška.

France Gabršek je v svoje življenje zapisal sam trajno svoja dela tako, da se nam kažejo in ni jih treba še posebej naštevati.

To in tak je bil mož, ki ga danes polagamo k počitku in ki mu beli dan pošilja zdaj zadnji pozdrav v tih pokoj.

France, počivaj sladko in mirno, saj do slej nisi poznal počitka! Pokoj Tvoji duši!

b) sekijski odsek »Učit. pokreta« pri sekijski JUJ v Ljubljani kot najvišja upravnica instanca.

Potrebno bi bilo, da se s programom pokreta čim bolj aktivizirajo sreska društva.

Sprejme se predlog, da naj se v sekijski odsek kooptira vsakokratni predsednik mariborske delovne edince. Ker bo stroške za to nosila edinica, se predlog soglasno sprejme. — S tem je bil dopoldanski del sestanka končan.

Popoldne so udeleženci razpravljali o organizaciji tiska za »Učiteljski pokret«. Urednik »Učiteljskega tovariša« se strinja s splošno zahtevo, da se rubrika »Naš glas« preosnuje v »Učiteljski pokret«. Predlaga pa, da naj bi v rubriki »Učit. pokret« izhajala samo navodila za delo in razni izsledki, do katerih je pri tem delu prišlo. Članki, ki obravnavajo splošna stanovsko politična vprašanja, naj pridejo v splošni del lista. Ti naj se pošiljajo direktno njemu in ne uredniku rubrike, ker mu bo na ta način lažje preprečiti eventualna nesporazumjenja.

Ob koncu debate o tisku je dal predsednik na glasovanje sledeč sklep:

1. Sekcijo prosimo, da se odpravi »Učiteljskemu tovarišu« rubrika »Učiteljski pokret«, v kateri se objavljajo vsi članki, ki so v zvezi s programom »Učiteljskega pokreta«.

2. Strinjamo se s tem, da se vsi stanovsko-politični članki splošne vsebine pošiljajo direktno uredniku »Učit. tovariša«.

Sklep je bil soglasno sprejet.

Nato je dobil besedo tovariš Mencej, ki je sestavil

podroben načrt za proučevanje vasi

in je referiral o njem. Načrt vsebuje poglavja o gospodarskem, socialnem, higienskem in kulturnem položaju vasi ter posebno poglavje za študiranje odnosov kmetke mladine do družbenih dogajanj. Uvodoma je referent dokazal potrebo zbiranja tega statističnega materiala. Drugi narodi imajo že zbrano in le zato se jim je posrečilo, da so svoje šolstvo, svoje učne načrte in svojo vzgojo lahko spravili v sklad z duhom časa. Vse tisto, kar je bilo pri nas storjenega v tem pravcu, je bilo samo kopiranje tujih vzorov in ni rodilo onih uspehov, ki smo si jih želeli, da bi lahko z drugimi narodi roko v roki šli v tempu sodobnega napredka. Ko bomo spoznali, kako stvarni položaj našega podeželja oblikuje duševno rast slovenskega otroka, nam bo tudi našo šolo in naše delo med narodom možno postaviti na realno osnovo. — Predavatelj je nato podrobneje razčlenil posamezne točke načrta ter podal nekaj važnejših pojasnil.

V debati je bilo ugotovljeno,

da bo po izdelanem programu lahko postaviti ustrezajoč učni načrt,

da je treba posredovati pri oblastih (finančni direkciji, banski upravi), da bodo člani imeli prost dostop do potrebnega materiala, in

da je treba načrtu dostaviti še posebno poglavje v industrijskih krajih ter točki o alkoholizmu in tujem prometu kot gospodarskih, socialnih in kulturnih problemih in točka o pripadnosti posestev z ozirom na narodnost. Ker bi nekateri tovariši hoteli imeti

Nerač govori dalje:

»Nekoč je mati pokrila s svojim telesom grob svojega sina ubijalca, da ga ne bi opljuvali njegovi sovražniki...« (Citat iz neobjavljene drame prijatelja.)

Iz družbe:

»Kaj le govori?«

»Danes pa.« Nerač je dobil prvotni glas, »danes pa je čas, ko rodna mati zataji svojega sina.«

Družba:

»Kaj le hoče?«

»Tovariši, zdi se mi, da je trpljenje namesto ljubezni rodilo sovraštvo. Najvišji Učitelj je...«

Družba:

»Pijmo!«

Nerač:

»Prekleti, nič ne razumete! Tudi jaz ne. Do nedavna sem mislil, da je za zgodovino celjskih grofov najvažnejše, da so bili fevdalci in zatiralci našega kmeta, danes pa vem, da je važno le to, da so pili nekje daleč v družbi svojih kronanih gospodarjev baje prleško vino. To je zgodovina!«

Iz družbe:

»Kdo te je učil tako govoriti?«

Nerač (kot bi se pogrezal v zemljo):

»Mladost, tista strta mladost, ki je prišla do spoznanja: „Človeka nikar...“ —, če še kdo želi vzgojitelje!«

Nerač je omahnil. Vrišč družbe ga je prekril.

Drugi dan se je zopet zabubil.

Hotel je pač živeti — ta Nerač.

Dvoživka iz pravljic, ki imajo resnično ozadje, je stegovala zopet svoje pošastne šape...